

Gundlach

2542/1

До:
Министерство за информатичко општество и администрација
Бул. „Св.Кирил и Методиј“ бр.54
1000 Скопје, Република Македонија

10-4148
11-07-2018

До:
Агенција за електронски комуникации
кеј „Димитар Влахов“ бр.21
1000 Скопје, Република Македонија

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА			
Министерство за информатичко општество и администрација			
СКОПЈЕ			
Примено:	16.07.2018.		
Сектор:	М/1	2542	2

Скопје, 05.07.2018

Предмет: Коментари и предлози во насока на утврдување предлог мерки за поттикнување и зголемување на интересот за користење широкопојасен интернет во рамки на подготвувањето на Национален оперативен план за развој на брзи и супер брзи електронски комуникациски мрежи во Република Македонија.

Почитувани,

Најнапред би сакале да се заблагодариме за укажаната можност од Ваша страна да учествуваме во создавањето на Национален оперативен план за развој на брзи и супер брзи електронски комуникациски мрежи во Република Македонија, кој документ е од особена важност за развојот на електронско општество и економија што ќе придонесе за остварување на дигитална трансформација на нашата држава и нејзино приближување кон модерните текови во ЕУ.

Во рамки на Работната група за утврдување предлог мерки за поттикнување и зголемување на интересот на граѓаните за користење широкопојасен интернет во продолжение ви ги доставуваме нашите коментари и предлози во насока на подобрување на дигиталната околина во Република Македонија и развој на брзи и супер брзи електронски комуникациски мрежи.

Постојат голем број на анализи и студии кои што ја опишуваат состојбата на дигиталното општество во нашата држава, регионот и пошироко низ Европа, каде се потенцирани извесни недостатоци и разлики на степенот на дигиталната трансформација на нашиот регион во однос на остатокот од земјите од Европската унија и светот.

На пример со студијата „Влијанието на дигиталната трансформација на Западен Балкан - справување со предизвиците кон политичката стабилност и економскиот просперитет“¹ објавена од страна на WB6+ дигиталната иницијатива² се дава детална анализа на потенцијалните придобивки

¹ The Impact of Digital Transformation on the Western Balkans – Tackling the Challenges towards Political Stability and Economic Prosperity, Digital WB6+ initiative, Graz/Zagreb, 18 April 2018.

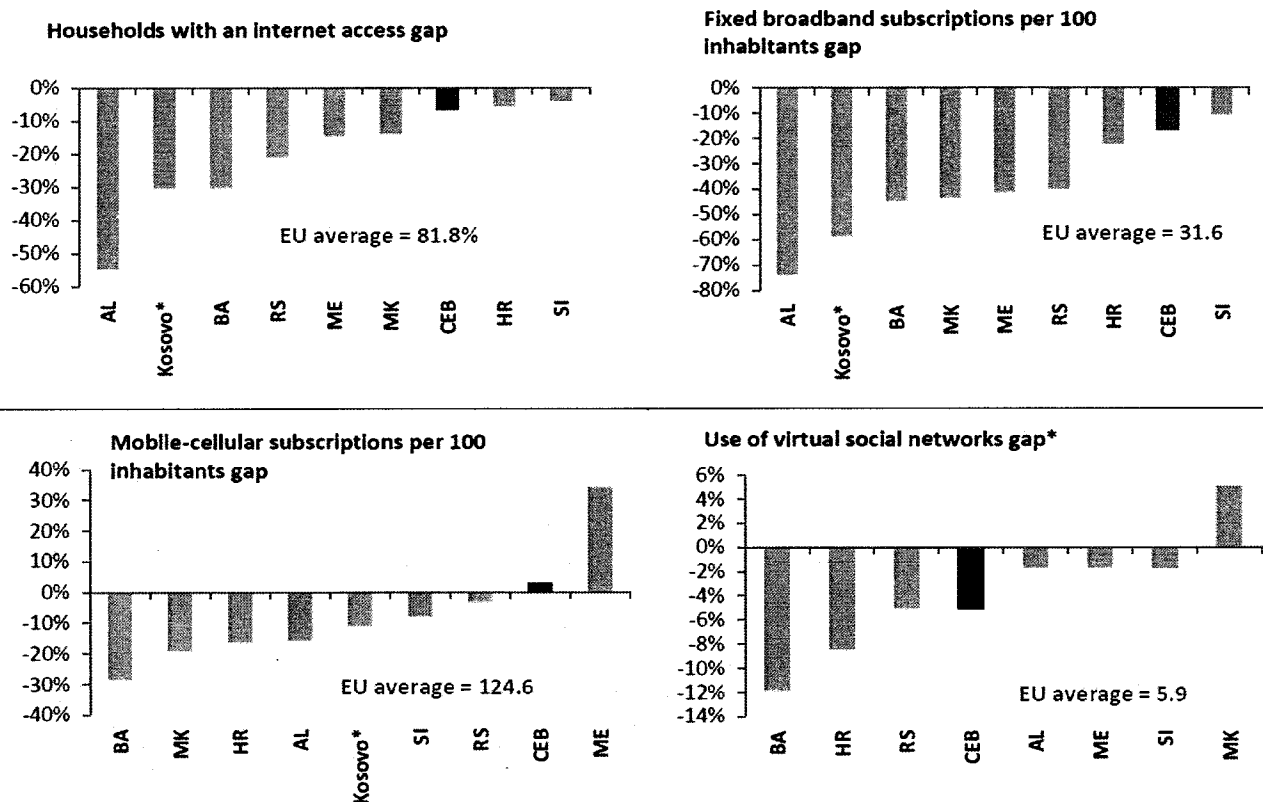
² The digital WB6+ Initiative was established in April 2017 by Deutsche Telekom, Telenor, Telekom Austria, EY, SAP as well as the Committee on Eastern European Economic Relations, Chambers Investment Forum, German-Croatian Chamber of Commerce, German-Serbian Chamber of Commerce, Chamber of Commerce and Industry of Serbia, Economic Chamber of Macedonia, Croatian Chamber of Economy, and Hrvatska Udruga Poslodavaca to foster digital transformation in the Western Balkans and facilitate the path towards the EU.

од дигиталната трансформација на регионот на Западен Балкан и нејзините пошироки економски, социјални и политички реперкусии.

Со оваа анализа се покажува дека дигиталната трансформација, вклучително и поголемата достапност на дигиталната инфраструктура, подобра регулаторна рамка и поблиска регионална соработка може да имаат значајно влијание врз економскиот раст и вработувањето во сите држави од регионот.

Во оваа студија³ сегашната состојба на дигитална трансформација во Западен Балкан покажува дека регионот значително заостанува зад просеците на ЕУ во однос на сите клучни показатели за дигиталната трансформација во 2016 година. Резултатите на разликите во дигиталната трансформација за секоја држава од Западен Балкан во споредба со просекот на ЕУ се делумно прикажани на слика 1.

Слика 1. Разлики во дигиталната трансформација на земјите од Западен Балкан и балтичките земји во споредба со ЕУ

Анализата на фиксната пенетрација на широкопојасен интернет во 2016 година покажува дека повеќето држави од Западен Балкан сè уште не го достигнале нивото на пенетрација на широкопојасен интернет на државите од ЕУ и балтичките држави (Р. Македонија е за 40% под ЕУ просекот од 31.6 корисници на 100 жители). Инфраструктурниот јаз, мерено со меѓународниот интернет пропусен опсег по корисник на интернет корисник, исто така, открива дека сите држави од Западен Балкан сè уште се многу зад ЕУ.

³ The Impact of Digital Transformation on the Western Balkans – Tackling the Challenges towards Political Stability and Economic Prosperity, Digital WB6+ initiative, Graz/Zagreb, 18 April 2018, страна 12

Државите од Западен Балкан најмалку заостануваат зад просекот на ЕУ во однос на употребата на виртуелни социјални мрежи. Четири држави дури се понапредни кога се споредуваат со централно европските и балтичките држави. Република Македонија е најнапредна во употреба на социјалните мрежи, над просекот на ЕУ за пет проценти. Овие резултати се потврдени со најновите достапни податоци од Светската Интернет статистика за јуни 2017 година, со кои се мери стапката на пенетрација на Facebook (односно, бројот на корисници на Facebook во споредба со вкупното население). Според интернет статистиката, Црна Гора, Албанија, Република Македонија и Косово остануваат регионални водачи на Facebook, со стапки на пенетрација над 45%. Таквите статистики се во согласност со неодамнешните истражувања кои укажуваат на тоа дека онлајн корисниците во економиите во развој се со поголема веројатност да користат социјални медиуми, во споредба со оние во развиениот свет (Pew Research Center, 2015). Иако резултатите може делумно да се објаснат со по изразена потреба за социјална интеракција на населението во помалку развиените економии, исто така може разумно да се претпостави дека зголемувањето на поврзаноста во економиите во развој, без оглед на првичната мотивација на корисниците, несомнено ќе ги ангажира луѓето да преземат поголема активност во дигиталната економија.

Според оваа студија⁴, државите од Западен Балкан значително заостануваат зад просеците на ЕУ што се однесува до развојот на дигиталната инфраструктура, додека показателите за индивидуална употреба на интернет покажуваат помалку изразени отстапувања од просекот на ЕУ воопшто. Сепак, постои разлика меѓу споредуваните држави во однос на показателите за индивидуална употреба. Додека Албанија, Босна и Херцеговина и Косово имаат најголеми разлики во споредба со показателите за индивидуална употреба на ЕУ, додека Словенија и Хрватска се најуспешни во приближувањето кон нивоата на ЕУ.

Во исто време, заостанувањето зад нивоата на ЕУ е најмало во користењето на виртуелни социјални мрежи. Наклонетоста на населението во државите од Западен Балкан кон употребата на социјалните мрежи може да се смета како средство за поттикнување на нивото на развој на дигиталната економија и економијата во целина преку подобрување на комерцијалните и претприемачките способности на населението.

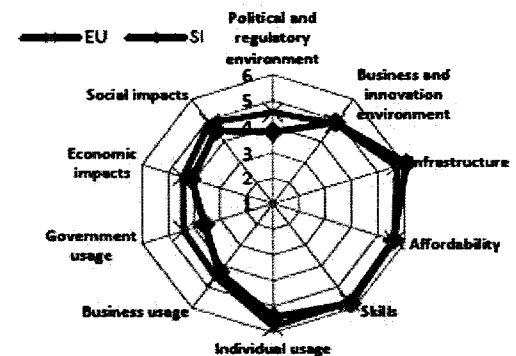
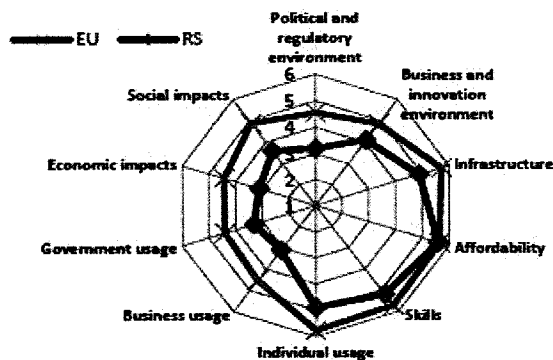
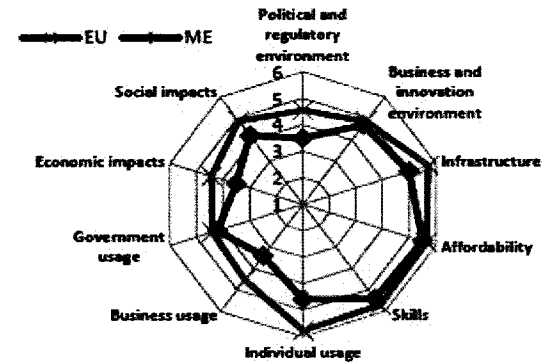
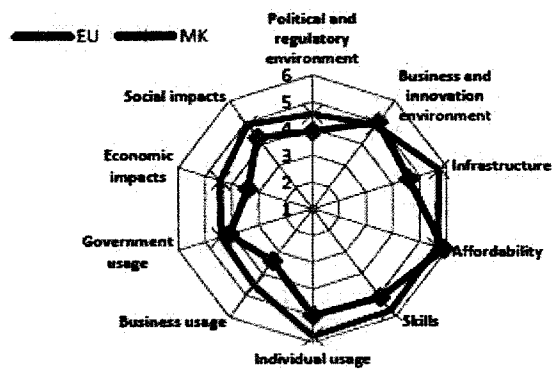
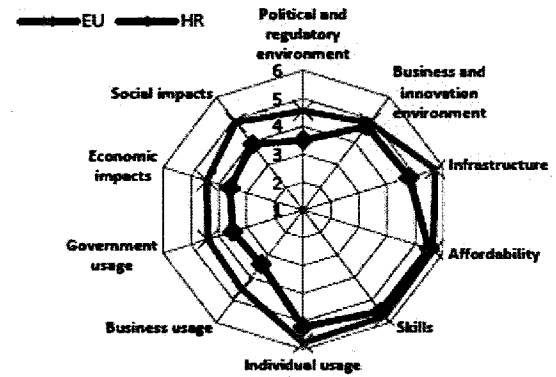
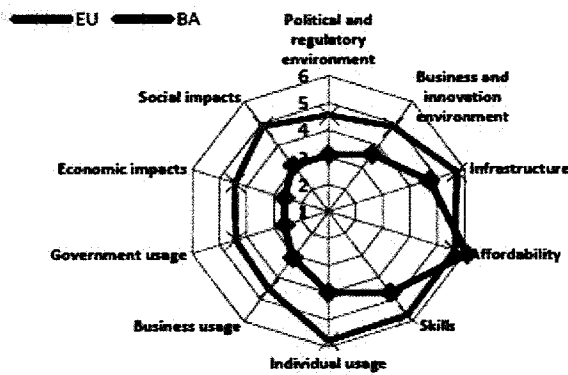
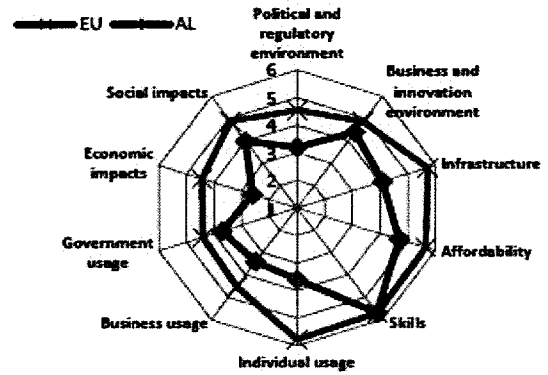
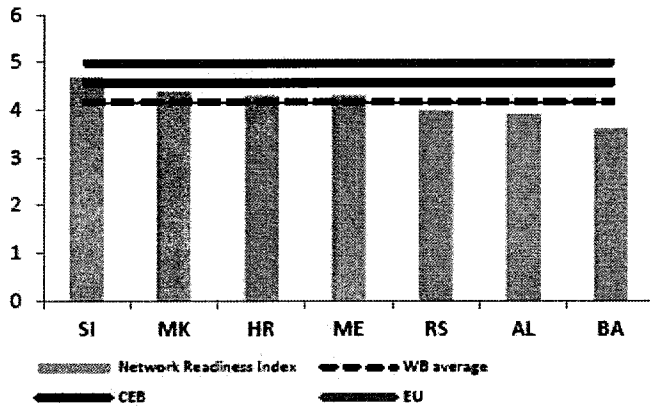
За подетален увид во пречките и разликите за дигитална трансформација во државите на Западен Балкан, во оваа студија⁵ се користи Индексот на подготвеност на мрежа (Network Readiness Index).

Индексот на подготвеност на мрежа и неговите компоненти се прикажани на следната страна на Слика 2.

⁴ The Impact of Digital Transformation on the Western Balkans – Tackling the Challenges towards Political Stability and Economic Prosperity, Digital WB6+ initiative, Graz/Zagreb, 18 April 2018, страна 13

⁵ The Impact of Digital Transformation on the Western Balkans – Tackling the Challenges towards Political Stability and Economic Prosperity, Digital WB6+ initiative, Graz/Zagreb, 18 April 2018, страна 16

Слика 2. Индекс на подготвеност на мрежа на земјите од Западен Балкан

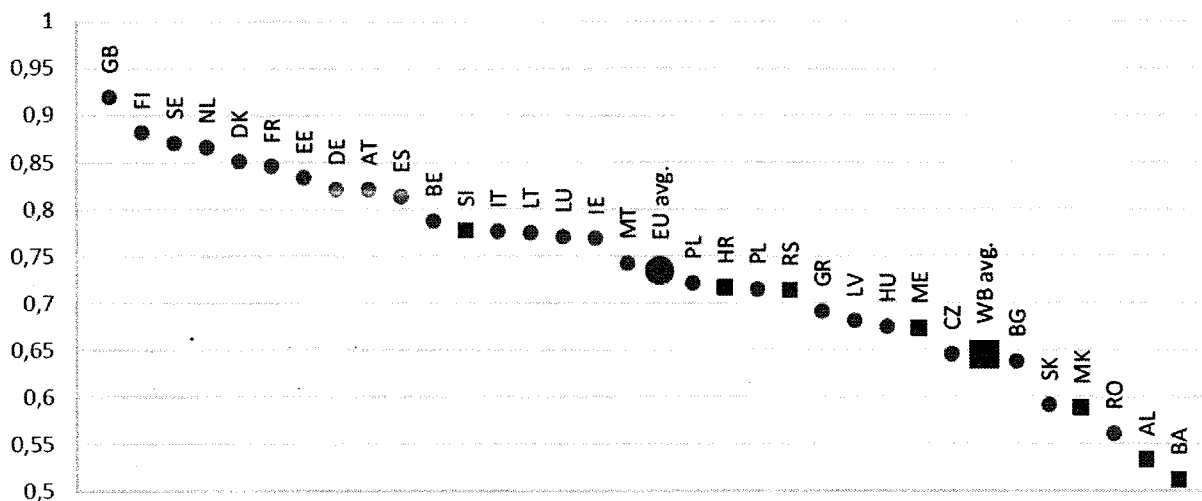

Индексот на подготвеност на мрежа е највисок за Словенија, Македонија и Хрватска, иако и во овие три случаи тој индекс е сè уште под просекот на ЕУ. Иако отстапувањата од нивоата на ЕУ се регистрирани за скоро сите индексни параметри, сепак анализата на подготвеноста на мрежата покажува дека инфраструктурата, регулаторното и политичкото опкружување се најслабите точки на дигитална трансформација на Западен Балкан.

Таквите наоди потврдуваат дека потребна е вистинска реформа на регулативата за да се олеснат инвестициите, односно слабата и нестабилна регулаторна рамка доведува до лоша деловна клима која ги поткопува инвестиционите активности во електронската комуникациска инфраструктура.

За Република Македонија како главни недостатоци на регулативната рамка се утврдени: сложени процедури за градежни дозволи, регулирање на имотно-правни прашања, непостоење на урбанистички планови за целата територија на Македонија и неисплатливост за инвестиции во поголем дел од руралните и приградските области.

Понатаму во студијата⁶ се заклучува дека во моментот, Република Македонија значително заостанува зад остатокот од Европа и во областа на e-governance, односно обезбедување на услуги и податоци од државни органи преку ИКТ како што може да се види од следната Слика 3:

Слика 3. E-government индекс на земјите од Западен Балкан и ЕУ

Зајакнувањето на e-governance е тесно поврзано со воведување на поголем степен на дигитална трансформација, бидејќи неизбежно e-governance бара сигурна и сеопфатна дигитална покриеност и обезбедување на услуги за граѓаните. E-governance е исто така поврзано со човечката димензија на дигиталната трансформација, односно довербата на граѓаните во дигиталните комуникации и услуги, од заштита на податоците и приватноста, до сигурноста во обезбедените услуги и дигиталните вештини на населението. Промената кон поголемо користење на e-governance може да обезбеди

⁶ The Impact of Digital Transformation on the Western Balkans – Tackling the Challenges towards Political Stability and Economic Prosperity, Digital WB6+ initiative, Graz/Zagreb, 18 April 2018, страна 59

важен стимул за економијата, бидејќи може да подобри некои од главните пречки за водење бизнис во регионот.

Дополнително во студијата⁷ се дефинирани и голем број на парафискални трошоци поврзани со инвестиции во широкопојасен интернет во Република Македонија кои ги оптеретуваат инвеститорите како што се: административни такси за обезбедување градежни дозволи, даноци за администрација на градежното земјиште, даноци за трансформација на земјоделството во градежно земјиште, комунални надоместоци во урбаните области како за вистински објекти, надоместок за мониторинг на радиофреквенции и управување со броеви, надоместок за надзор на пазарот, надоместок за универзални услуги, надоместок за филмски фонд, надоместок за Агенцијата за аудио и аудиовизуелни и медиумски услуги..

Сите овие парафискални надоместоци дополнително го отежнуваат развојот на дигиталната трансформација бидејќи ги дестимулираат инвестициите на операторите во развојот на брзи и супер брзи мрежи и секако ги потиснуваат иновациите во индустријата.

Мора да напоменеме дека инвестициите во широкопојасен интернет позитивно придонесуваат за домашните економии во земјата исто така и преку зголемување на побарувачката за стоки и услуги вградени во широкопојасната инфраструктура. Директните ефекти се поврзани со зголемување на приходите и вработување на оние компании кои директно ги снабдуваат телекомуникациската индустрија со оптички кабли и електронски компоненти, како и градежни и други компании кои обезбедуваат градежна инфраструктура потребна за развој на широкопојасна инфраструктура. Позитивниот стимул на дополнителна побарувачка не е ограничен само на директните добавувачи на опрема за широкопојасни мрежи, туку се пренесува на многу други индустрии кои се дел од соодветниот синџир на вредности, а со тоа се поврзуваат со телекомуникациските фирми и нивните добавувачи, што овозможува индиректни позитивни деловни ефекти во повеќе подрачја од економија.

Од претходно изнесеното може да претпоставиме дека за развој на дигиталното општество и поквалитетна дигитална трансформација во Република Македонија потребно е да се преземат мерки во однос на зголемување на понудата на комуникациски и ИКТ услуги на пазарот, но исто така треба да се преземат мерки и во однос на зголемување на интересот а со тоа и побарувачката на дигиталните услуги од страна на граѓаните.

Заради тоа ги предлагаме следните предлози во однос на зголемување на понудата од страна на операторите и други учесници во индустријата за обезбедување на комуникациски услуги:

1. Подобрување на регулативната рамка
  - Упростување на сложените процедури за издавање на градежни и други типови на дозволи за изведба и поставување на електронска комуникациска опрема согласно Законот за Градење,
  - Овозможување на целосна легализација на мрежната инфраструктура која е изградена од приватни инвеститори т.е. оператори,

- Изработка на урбанистички планови за целата територија на Македонија заради непречно изведување на мрежна инфраструктура (особено кабелска инфраструктура),
  - Поттикнување на инвестиции и развивање на модели за ко-инвестирање (јавно-приватно партнерство, користење на ЕУ фондови итн.) заради обезбедување на исплатливост за инвестиции во мрежна инфраструктура за рурални и приградски области.
2. Ревизија на парафискалните давачки поврзани со обезбедување на електронски комуникациски услуги и тоа:
- Намалување на надоместокот за користење на радиофреквенции,
  - Намалување на надоместокот за универзални услуги,
  - Ослободување на операторите од надоместокот за филмски фонд,
  - Ревизија т.е. намалување на комунални надоместоци кои операторите ги плаќаат согласно Закон за градење.
3. Зајакнување на е-governance во Република Македонија
- Отстранување на пречките за масовно користење на дигитален потпис и овозможување на користење на документите за лична идентификација (лична карта) како дигитален потпис.
  - Зголемување на обемот на е-governance услуги, посебно во здравство, социјална заштита, образование, работни односи во партнерски однос помеѓу државните институции, индустријата и академската заедница.

Исто така може да ги предложиме следните предлози во однос на зголемување на побарувачката од страна на граѓаните:

1. Мерки кои го зголемуваат бројот на интернет корисници
  - преземање на јавни кампањи за поттикнување на дигиталната економија и зголемување на свесноста за придобивките кои произлегуваат од употребата на интернет
  - финансиска поддршка на создавањето на дигитална содржина со висока вредност, на пример содржини на мајчин јазик или аудиовизуелна дигитална содржина.

И покрај тоа што не е едноставно да се квантифицира влијанието на ваквите мерки, веруваме дека тие би можеле да имаат големо влијание на намалување на процентот на луѓе кои никогаш не користеле интернет.

Според Analysys Mason⁸ таквите мерки ќе го намалат процентот на македонски жители кои никогаш не користеле интернет за 15% на среден и на долг рок, што ќе значи намалување од 33% во 2014 година на 22% и 17% во 2019 и 2023 респективно.

2. Мерки за зголемување на интернет вештините кај населението
  - да се обезбеди секој да има можност, вештина и знаење за користење на онлајн услуги. Ова може да вклучува поддршка на ICT обуки и внесување на предмети за дигитална писменост во редовното образование, курсеви за дигитална писменост на возрасни.
  - олеснување на пристап до дигитални технологии и вештини како и користење на е-governance услуги за луѓе кои имаат географски неповолна положба, живеат во неповолни економски услови, со недоволни дигитални познавања и со несоодветна инфраструктура.

⁸ Финален Извештај за Агенција за електронски комуникации, Проект Мадрид 28 јули 2015 година, Analysys Mason, страна 135, 136, 137

И покрај тоа што не е лесно да се квантифицира влијанието на овие мерки, веруваме дека тие би можеле да имаат големо влијание на зголемување на процентот од населението со средни или напредни интернет вештини.

Според Analysys Mason⁹ таквите мерки ќе го зголемат процентот на македонско население кое има средни или напредни интернет познавања, за 15% на среден рок, што ќе доведе до зголемување од 44% во 2014 година на 61% и 71% во 2019 и 2023 година респективно

3. Намалување на ДДВ за услугите во ICT секторот

Намалувањето на стапката на ДДВ во ICT секторот за услуги за широкопојасен интернет пристап во Македонија.

Предлагаме намалена стапка на ДДВ од 5% за сите интернет услуги, наспроти сегашната од 18%. Ова ќе значи намалување од околу 10% на сите малопродажни цени без намалување на добивката во индустријата со што нема да се намали потенцијалот на инвестирање на операторите.

Во економетриска анализа од страна на Analysys Mason¹⁰, таквото намалување на ДДВ значи околу 29.000 дополнителни претплатници за широкопојасен интернет пристап со голема брзина во 2023 година, како и дополнителни 2.000 претплатници на широкопојасен интернет пристап и дополнителни 10.000 претплатници на мобилен широкопојасен интернет пристап.

Се надеваме дека нашите предлози ќе бидат соодветно разгледани и ќе дадат соодветен придонес во создавањето на Национален оперативен план за развој на брзи и супер брзи електронски комуникациски мрежи во Република Македонија.

За сите дополнителни информации или објаснувања стоиме на располагање.

Со почит,

оне.Вип ДООЕЛ Скопје

Мислав Галер, п.п.
Извршен директор

Златко Стојчески, п.п.
Раководител за корпоративни и правни прашања

Друштво за комуникациски услуги
Одобрил и проверил: ДООЕЛ Скопје
Владимир Ристевски
Раководител на оддел за регулатива и интерконекција

⁹ Финален Извештај за Агенција за електронски комуникации, Проект Мадрид 28 јули 2015 година, Analysys Mason, страна 137, 138

¹⁰ Финален Извештај за Агенција за електронски комуникации, Проект Мадрид 28 јули 2015 година, Analysys Mason, страна 141, 142

